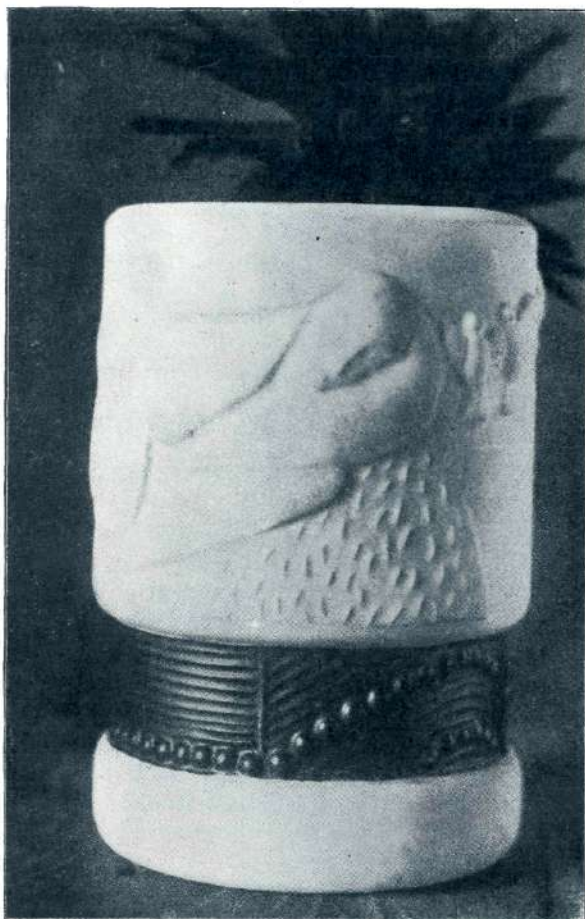

PROSVETNI DEL

Keramična šola Fr. Kralja, vaza

Osamosvojitve slovenske keramike

Dr. Stanko Vurnik

Ljubljanska tehnična srednja šola je letos ob zaključku šolskega leta priredila razstavo del svojih gojencev. Med drugimi umetnoobrnimi izdelki so vzbujali pozornost zlasti keramični izdelki. Ti so v mnogočem, zlasti v dekorativnem in oblikovnem zmislu kazali vplive slikarja in kiparja Fr. Kralja, ki je na tej šoli nastavljen za profesorja.

Često se je v naši javnosti že naglašal dekorativni učinek umetnin bratov Kralj, zlasti ob delih njune »ekspresionistične« faze, v kateri sta mnogo storila i za arhitektonsko i za knjižno itd. dekoracijo. Zato moremo vplive na našo umetnoobratno produkcijo s te strani le pozdraviti: na eni strani je začel priznan umetnik

učinkovati na našo doslej tako umetnostno nizko stoječo umetnoobratno industrijo, na drugi strani pa pomeni napredek, ki ga je s tem dosegla naša keramika, tudi odločen poizkus osamosvojitve, zakaj naša keramična umetna obrt je bila vse do zadnjih časov, če ne že pretežen import, pa vsaj materialno in stilno pretežno tuje (nemški, češki, italijanski, francoski) vplivana.

Če se sicer ozremo po dekorativni keramični industriji na ozemlju Slovenije, vidimo, da ta industrija ni baš novejšega izvora, marveč da je ta umetnoobratna panoga gotovo ena izmed najstarejših pri nas sploh. Ljubljanski Narodni muzej hrani znatno in zanimivo zbirko postavim one geometrično ornamentirane prazgodovinske keramike, ki so jo ohranila naša tla od tedanjih prednamcev (Najdbe na Ljubljanskem barju itd.). Za kulturnega vplivanja rimske antične kulture na naše ozemlje je zelo živahno cvetela dekorativna keramika, kar nam pričajo one množice, deloma figuralno ornamentiranih izkopin pri nas iz teh časov, razstavljene istotako v Narodnem muzeju. Zlasti mrliške svetiljke in grobne posode, kakor vaze, posode in dekorativne in votivne figurine, kažejo primeroma zelo visoko umetnostno stopnjo tedanje keramične obrti.

Iz srednjega veka nam do danes še niso znani pomembnejši rezultati na tem polju in celo iz renesanse 15. in 16. stoletja vsaj podpisane keramične dekorativne obrt še ni znana, ker očitno še ni »odkrita«. Pač pa se razširi v 17. stoletju pri nas ta obrt v obliki živahnega izdelovanja majolik. Te znane posode kažejo s svojim imenom, tipično poznorenesančno obliko in z vžgano dekoracijo v žolto-modro-rjavocrnem na todobno italijansko produkcijo in njen stil. Komaj se domače majolike morda ločijo od italijanskih, figuralno ali rastlinsko ornamentiranih, po obligatnem dvoglavem orlu (glej ga na majoliki na sliki pril. V.), ki je pri nas ena izmed najbolj tipičnih ornamentalnih sestavin že od davna. Italijanski vplivi na našo keramiko 17. in 18. stoletja niso nobeno čudo v času vseplošne romantične preplave naše kulture: v teh časih se slika, kipari in zida po italijanskih vzorih in se ljudje oblačijo, govore in jedo pri nas italijanski. — Do 19. stoletja se ti vplivi nadaljujejo. Nedvomno domača je industrija reliefiranih figuralnih pečnic z mnogovrstno motiviko: Madona med cveticami, Sv. Jurij, Sv. Trojica, često dvoglavi orel (glej peč v dvorani Etnografskega muzeja) itd. Dočim se te domače industrije drži pretežen ljudskoumetnosten značaj, kraljuje v mestih tačas večinoma umetnostno višje stoječi italijanski in nemški import.

Prvi poskusi osamosvojitve domače keramične dekorativne industrije datirajo v čas »ljubljan-